

Starnúce peniaze: Rudolf Steiner a Silvio Gesell

Sylvain Coiplet

voľne preložené podľa úvodného slova k brožúre „Úrok a starnúce peniaze“ z nemeckého originálu preložil Andrej Szolgay

Ak človek chce porozumieť Rudolfovi Steinerovi (v súvislosti s peniazmi - pozn. prekl.), musí pamätať nielen na to, čo on hovoril o peniazoch, ale aj na spôsob, akým majú peniaze a mena spolupôsobiť spoločne s kapitálom, prípadne s výrobnými prostriedkami.

Odhliadnuc od toho, že Rudolf Steiner považuje použiteľné výrobné prostriedky za konkrétny základ pre peňažnú menu, zdá sa byť vďaka svojmu odmietaniu meny krytej zlatom zajedno so Silviom Gesellom [1]. Potvrdenie toho možno vidieť na jednom mieste v knihe "Hlavné body sociálnej otázky", kde je ukázané, že Rudolf Steiner chápal otázku meny nie ako štátnu, ale ako hospodársku úlohu [2].

Rudolf Steiner tam – podobne ako Silvio Gesell – hovorí o starnutí peňazí. Ale ako to často býva, že keď dvaja hovoria to isté, predsa to nemusí znamenať to isté, tak nikoho neprekvapuje, keď Rudolf Steiner, ktorý si dal námahu – na rozdiel od Gesella – s vypracovaním iného prístupu k veci, sa tým potom stále jasnejšie od Silvia Gesella vzdďaluje.

Rozhodujúce je napríklad to, že u Rudolfa Steinera nejde o postupné starnutie, ale o náhlu stratu hodnoty, istý druh časového ohraničenia peňazí. Toto je spojené s jeho rozpracovaním darovacích peňazí ako tretieho druhu peňazí (popri kúpnych a úverových peniazoch), nevyhnutného pre ďalšie pokračovanie hospodárstva [3]. Z tohto pohľadu na vec sa u Silvia Gesella nachádzajú nanajvýš náznaky vtedy, keď chce výnosy z postupného znehodnotenia peňazí posielat matkám a deťom.

Všeobecne je rozlišovanie rôznych druhov peňazí hlavným rozdielom medzi Rudolfom Steinerom a Silviom Gesellom. Gesell v roku 1916 verejne priznáva, že jeho metóda postupného starnutia peňazí poškodzuje kúpne peniaze, ale naďalej sa ňou zaoberá, pretože to vraj má byť nevyhnuté, ak človek chce dostať úverové peniaze pod kontrolu. Rudolf Steiner sa naopak snaží sústrediť na metódu časového obmedzenia úverových peňazí bez toho, aby zároveň kúpne peniaze utrpeli škodu. Tým sa oveľa jasnejšie ako Silvio Gesell dištancuje od každej inflácie.

Jeho riešenie spočíva v tom, že peniaze sú časovo obmedzené životnosťou výrobných prostriedkov a obnovujú sa až potom, keď sú do prevádzky nasadené nové výrobné prostriedky. Tak bude mena naviazaná na reálne hospodárstvo.

Tu sa ukazuje aj ďalší rozdiel medzi Rudolfom Steinerom a Silviom Gesellom: zatiaľ čo Gesell principiálne nemá nič proti tomu, aby mena bola ponechaná v rukách štátu, len nech je postupne znehodnocovaná, Steiner sa zasadzuje za taký druh starnutia peňazí, ktorý môže byť presadený len v rámci hospodárstva samotného. Nejde teda

o prevzatie nejakej centrálnej banky – ktorá síce nepodlieha žiadnej vláde ani parlamentu, o to viac však štátnym zákonom – ale o prebudovanie hospodárstva samotného takým spôsobom, aby už viac samo seba opakovane nevyhadzovalo do vzduchu.

Aj Rudolf Steiner uznáva, že štát môže tiež mať záujem na časovom obmedzení peňazí. Ako má štát záujem na zabránení úžere, tak je tiež jeho úlohou požadovať od peňažnej meny, aby bola časovo obmedzená, aby sa nerovnosť nevymkla spod kontroly [4]. Toto však u Rudolfa Steinera nevedie k ilúzii, že by štát mohol peniazom dať nejakú hodnotu.

[1] Silvio Gesell (1862 – 1930) bol nemecký podnikateľ a ekonóm, autor myšlienky tzv. „slobodného hospodárstva“ (Freiwirtschaft)

[2] Vid' Hlavní body sociální otázky, Baltazar 1993, str. 85.

[3] Vid' k tomu Národohospodársky kurz - úlohy novej ekonomickej vedy, Fabula 2000, 12. prednáška

[4] Napr. v takzvaných „Januárových rozhovoroch“ (Die Januargespräche) z roku 1919, ktorých protokoly boli uverejnené v autobiografii Emila Molta. Rudolf Steiner vtedy vysvetľoval niektoré svoje prestavy o spoločenskej premene úzkemu okruhu spolupracovníkov v rámci prípravy Hnutia pre sociálnu trojčlennosť. Konkrétne: „Peniaze podstúpia rovnaký proces ako tovar. Sukňu si už po 14-15 rokoch používania nie je možné obliecť. Jednoducho tým, že peniaze nesú známku «1903», musia v roku 1918 prejsť do stavu bezcennosti. To by muselo byť dané zákonom.“